

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

AntiLutherus Judoci Clichtouei Neoportuensis. Doctoris Theologi, Academiae Parrhisie[n]sis

Clicthove, Josse

[Köln], 1525

VD16 C 4189

Dissolutio rationu[m] aduersæ partis, conuincere nitentium, opera quæ
Dionysii nomine sunt annotata, non esse Dionysii Areopagitæ, sed alterius
cuiuspiam authoris. VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36183

gitā, à beato Paulo adductū ad Christū, diuināq; uocatione è Græcia, ad Gallias splendore nouo fidei claritateq; lucis euangelicæ perfundendas, accitū. Et potissimū prosa illa præclara & elegans: in missæ diei illius officio, modulatissima cōcinnitate solita cōcini. Gaude prole Græcia: gloriè Gallia, patre Dionysio. Et sane fati⁹ est hac in re cū tota sentire ecclesia, illiusq; sequi grauissimā sententiā, publico oīm consensu & antiquo probatā usu q̄ nōnullos, eorūdemq; paucos, nouitatū studiosos, paradoxorūq; sectatores. Quorum studiū in hoc potissimū uersatur: ut quæ ab omnibus recepta sunt & approbata, euertant & refigant. ut etiā nouas inducāt opinionēs: & sectas exuscitēt. ut deniq; quippiā afferant in cōtentionē: quod ab oīm dissidet sententiā usq; cōmuni, cōtendentes, ea ratione, singulari doctrina præditi uideri, & plus omnibus sapere: si contra q̄ cæteri omnes, sentiānt, si improbent, quæ à cæteris probant omnibus: aut ea approbent, quæ à reliquis omnib⁹ dānant. Verū qui secundū apostoli monitū non plus sapere uolunt q̄ oportet, sed sapere ad sobrietatē (uelle aut debent omnes) non debent facile aures patefacere nouis istis placitis & assertiōibus, à cōmuni & probata omnibus sententiā abhorrentibus: sed uia regia ac plana incedere. quā tenentes: nullo trahētur errore malo, nec ferent per deuiā.

Roman. 12.

¶ Dissolutio rationū aduersæ partis: cōuincere nitētū, opera quæ Dionysii noie sunt annotata, nō esse Dionysii Areopagitæ, sed alterius cuiuspiā authoris.

Cap. VIII.

Vnc autem reliquū est pro nostro officio: ut rationibus aduersariorū, & qui oppositas iā dictis tutantur partes, pro uirili nostra occurramus. Inter quos in primis se offert Erasmus Roterodamus: qui in epistola, secundo tomo operum beati Hieronymi à se recognitorum præfixa recensens multa opera alienis authoribus falso ascripta: inter cætera ait. Et hierarchiarū libros Dionysio tribuimus Areopagitæ, & eundem putamus esse: quē iuxta Luce tiam Parisiorū urbe, martyrio coronatū accepimus, è tribus (ni fallor) unum facientes, hæc ille. Sed exhibeat (oro) Erasmus uel unū Dionysū, præter Dionysū Areopagitā: qui tēpore apostolorum (quo opera illa quatuor, Dionysio ascripta, simul & epistolas, cōpositas esse: manifestis cōuincit argumentis) doctrina rege sacræ ha-

Erasmus.

d 3 bitus

LIBER PRIMVS

bitus sit insignis, quæ possimus dicere illorū operū & epistolarum authorem: & tunc illi ingenue palmā concedimus. Dicit quidem in loco iam citato Erasmus: nos ex tribus Dionysis unum facere. sed quinam sint hi tres Dionysii: & qua ratione dinoscantur esse diuersi, operibusq; & tempore distincti, & quo pacto opera eorū triū uni soli ascribamur: nō affert in mediū, neq; latius explicat. Deuisset certe (ne gratis aliorū sententiam refutare uideretur: & sine ratione loqui) accuratius id expromere: uulgatūq; (siquis esset in hoc articulo) errorē clarius enodare. Nimirū coniectare cuiq; licet: Erasmus ex tribus suis Dionysis, primū facere eū; qui à beato Paulo cōuersus, Areopagita denominatus est. Secundū uero eū: qui opera Dionysii nomine inscripta composuit: omnino à primo diuersum. Tertiū uero, à duobus iam dictis etiā aliū: qui in Galliam Christū annunciaturus peruenit, & apud Lutetiam martyrii corona laureatus est. Sed facile erit cuiuis, hoc modo pro suo arbitratu: quos cōmunis hominū sententia facit eosdem, dissecare ab inuicē atq; astruere esse diuersos: nulla ad id asserendum ratione adducta. Nos uero supra, satis superq; (quātū putamus) ostendimus: unū eū deq; esse Dionysiu, cui illa tria cōpetunt officia. & ipsum re ipsa atq; secundum substantiā: unicū esse. secundū tria aut illa opera, ratione triformē. Quidem quoq; Roterodamus in annotationibus suis super nouum testamentum, circa decimū septimū caput actuum apostolorum, recenset sententiam & rationes Laurentij Valensis: quibus in eiusdem loci actorum apostolicorum annotationibus ipse Valla refellit eorū (certe nobiscū sentiētū) opinionē: qui putant Dionysiu Areopagitā, ibidē à Lucā nominatū, fuisse auctorē eorū librorū qui inscribuntur de hierarchijs, cælesti & ecclesiastica, & de diuinis nominibus. eundemq; esse: qui apud Parisios agonē sui martyrii expleuerit. Verū rationibus illis: suo ordine respondendū ē. Primū quidē id obiecit Valla. Areopagita iudicetur nō philosophi. At isti sentiētes (scilicet unū cū fuisse Dionysiu, cui tria p̄dicta conueniunt officia) Dionysiu, summū faciūt philosophum: qui ex eclipsi solis, deprehenderit periclitari totā naturam. Cui adhibenda est responsio. alia quidem ratione Areopagitas dici: alia philosophos. Areopagitas enim: quia in Areopago uico Atheniensis, ex Solonis Salaminij, unius ex septē Græciæ sapienti.

Laurentius
Valensis.

I.
Areopagita.

piētibus prima institutiōe, iudices erant cōstituti. Philosophos uero: quia sapientiæ studiū amore prosequerentur, illiq; penitus instabant. Haud tamen repugnat, eundē & Areopagitā esse & philosophū: cū geminæ illę rationes haudquāq; inter se pugnant, unū & eidem probe conuenire possint. Enim uero philosophia diffinitur: esse diuinā humanāq; rerū cognitio, & philosophus is esse dicitur: qui diuina humanāq; callet, omnemq; bene uiuendi rationē animo est cōplexus. Quis autē aptior est ad iustitię moderationē, iudiciariāq; functionē: q̄ is qui tam insigni rerū omnium peritia est instructus: cum dicat Plato beatas tū fore respublicas: cū eas philosophi regerent, aut eas rectores, sapientiæ studere contingeret. Cū itidem compertum sit, plerosq; philosophorū fuisse legum latores: quid uetat eosdem constitui in arduis causis disquirendis & iudices? Itaq; Laurentius ex eo q̄ Dionysiu fatemur fuisse summū philosophū: perperam colligit eundē à nobis non posse dici Areopagitā, & curiæ Atheniensis iudicem. Perinde atq; ita necerit argumentum, Dionysius, eximius fuit theologus, non igitur ecclesię Atheniensis primum & deinde Parisiensis fuit episcopus. Episcopi namq; diceret Valla rectores ecclesię sunt, at theologiq; quatenus huiusmodi, moderationē nō habēt ecclesiasticā, diuersiq; sunt: theologiq; & ep̄i. Certe inualida esset ista collectio: cum possit idem ob diuersas rationes, ep̄us esse & theologus. ¶ Porro quod subnectit Laurentius: Dionysiu ob insignem philosophiā deprehēdisse ex eclipsi solis tpe dominicę passionis (secundū eos q̄ Areopagitā sentiunt eorū operū quæ Dionysio attribuunt esse authorē) q̄ natura tū periclitaret, id reor ab eo esse adiectū propter eorū placita, qui tradunt ipsum Dionysiu Areopagitam ipso die passiōis Christi fuisse Athenis: & uiso deliqui solaris præter naturā legē ostēto, attonitū exclamasse. Aut deus naturæ patit: aut tota mūdi machina dissoluitur. Quod inter cæteros, author libri de sphaera: in fine illius sui operis etiā perhibet. Verum id dictū, nō quæ de seipso scribit Dionysius: aduersatur potissimū quantū ad ipsi loci in quotalia dixisse refertur, assignationē. In septima nempe suarū ep̄istolarū, quæ est ad Polycarpū, & in undecima, quæ ad Apollōphanē inscribit: tradit se Dionysius tēpore illius insolitæ defectiōis solis, fuisse in Heliopoli ciuitate, Aegypti: & ibidem philosophiæ studio operā

LIBER PRIMVS

operam nauasse. nō autē fuisse Athenis, ciuitate Græciæ: magna locorū intercapedine ab Heliopoli, distāte. Et hac in re, poti⁹ Dionysio de se testimoniū perhibenti credendū censuerim: q̄ alijs oppositū referentibus. Vtrū autē in hanc eruperit uocē: qua deum naturæ pati, aut naturā totā periclitari significarit: ex eius dictis ne qua q̄ cōstat, cum ipse mirū illud defectus solis spectaculū narrās: id de se nō scribat. Itaq; ali⁹ ab illo quæredus est probatus author: qui illud, ipsum dixisse, sufficienter astruat. Quāq; id nihil ad rē facit præsentē: dixerit ea uerba nec ne, cum satis sine hoc cōstet, ipsum ante sui ad Christū conuersionē: egregiū fuisse philosophiæ professorē. ¶ Secundo insistit Laurentius, Dionysiu Areopagitā Athenis uix bene percipere potuisse tenebras, tēpore suffixionis Christi in cruce, obortas: ut aiunt ij, quos refellere annititur. cū cōsentaneū (inquit) nō sit: eas tenebras, Athenas usq; peruenisse. Nā quod ait euangelista, tenebras factas super uniuersam terrā: eius regionis terrā intellexit, assentiente & diuo Hieronymo; & assuerante Origene in homelijs quas scripsit in Matthæū. Vbi plane negat: eas tenebras ē solis accidisse deliquio, sed aut nubibus intercedentibus: aut alioqui aëris densitate coacta. Quod si hę tenebrę tanto spacio cōrigissent per uniuersum orbē: aliquis certe seu Latinus seu Græcus scriptor, eius rei meminisset. Iā epistolā sup hac re, uelut Dionysii nomine confictā: deridet Laurentius. Hac ex Laurentio Erasmus. ¶ Verū reddēda est Vallæ respōsio, nos & id admittere, q̄ horrificas illas tenebras, quarū mētione faciūt eū euangelistæ: Dionysi⁹ Athenis nō pceperit, cū tūc (ut suo ipsius cōstat testimonio) uersaretur in Heliopoli urbe Aegypti. Proinde siue ad Athenas usq; puenerint illæ tenebræ, siue nō: nihil refert ad p̄sens negociū. Crediderim tamē poti⁹, etiā Athenis eas tenebras perceptas: sicut & in Heliopoli deprehēsas ipsas esse, scribit Dionysius, cū non minus Heliopolis q̄ Athenæ: extra Iudæā & Syriam regionisq; illi⁹ fines, sit cōstituta. Neq; desunt scriptores, minime proletarij: qui arā illā Atheniēsem, cui titulus erat inscriptus, ignoto deo (quē admodū meminit beat⁹ Paul⁹: in oratiōe sua ad Athenienses) primū fuisse erectā referūt, occasione illarū tenebrarū etiā Athenis perceptarū. Quas cū ex ratiōe astronomica deprehēderint tū philosophi fuisse præter cōsuetū naturæ cursum: eas oc

Math. 27.

11

Act. 17

cu li

culti cuiusdā numinis uirtuti ascripserūt, illiq; licet ignoto, arā dicarūt. Quinimmo & terrificā illā obtenebrationē, magis simile uero est, per uniuersam terrā habitabilē esse expāsam: q̄ per solā Iudæā ac Palestīnā terrā, ut cōtendit Laurētius, quādoquide idipm potius sonare uidētur triū euāgelistarū Matthæi Marci & Lucę uerba, & uoluerit insuetis illis tenebris deus, Christi passionem ac mortē iniustā toti insinuare mūdo, ut existimare fas est: que p totius mūdi salute, non Iudæorū tantū, ab eo in cruce perferēbatur.

¶ Ad Hieronymū autē dicere non iniuria possumus, ipsum nō tā suam de tenebris illis expressisse sententiā: q̄ aliorū placita & opinōne recensuisse, ex qua alienā sententię enarratiōe: nihil solidi testi monij habet, ad cōuincendū quod mōlitur Laurētius. Verūtā mē Hieronymus illū Matthæi locū, qui de tenebris tēpore dominicę passionis obortis narrationē cōtexit, explanās: nequa q̄ dicit eas p solā Iudæā regionē fuisse diffusas, quin potius subindicare uidet: easdē toti orbi incubuisse: cōmūesq; apparuisse. Ita enim ait. Et ne forsitan uideretur umbra terrę, uel orbis lunę soli oppositus, breues & ferrugineas fecisse tenebras: triū horarū spaciū ponitur, ut omnis causantiū occasio tollerē. Et hoc factū reor: ut cōpleatur prophetia dicēs, Occūbet sol meridie: & cōtenebrabitur sup terrā in die lux. Et in alio loco, Occubuit sol: cū adhuc mediā eēt dies. Videturq; mihi clarissimū lumen mūdi, hoc est luminare mai⁹, retraxisse radios suos: ne aut pēdentē uideret dominū, aut impij blasphemantes sua luce fruerentur. Hęc Hieronymus. At quomodo geminū illud oraculū propheticū tunc est cōpletū: si in sola terrā Iudæorū plaga subortę fuerint illę tenebrę, & reliqua tota pars orbis claro solis lumine illustrata refulserit? Nūquid particulares illę & uni tantū regioni incubātes tenebrę: dicentur inducere solis occubitū: qui cū per occasum sublatus fuerit: totus ipse mūdos atra tenebrarū caligine horret offusus. Quoniā igit Hieronymus sentit duo illa prophetarū uaticinia, quę pręnunciarunt solē in ipso meridie occubiturum, in hora passionis domini fuisse completā: eo ipso subinsinuat, tenebras illas in totū orbē terrarū fuisse diffusas, & non in solam Iudæorum terrā. Pręterea, si sol suos retraxit radios, subduxitq; suam terrę claritatē, ut hic perhibet Hieronymus: quomodo destituta beneficio radiorum solariū terra re

Matth. 27
Marci. 15.
Lucę 23.

Hieronym⁹

Amos. 8.
Hier. 15

e liqua

liqua præter Iudæam potuit Phœbæo splendore illustrari, diurno
ue perfundi lumine: Neq; enim recte dixeris: solem ab una tantū
regione suos retraxisse radios, & reliquis terræ plagis eosdem com-
municasse. Ex prædictisigitur Hieronymi uerbis potius colle-
ris ipsum sensisse: tenebras illas uniuersales fuisse, quàm particula-
res. Insuper, locū illū Amos prophete paulo ante adductū: qui ita
in nostra traductione legitur, **Et erit in die illa, dicit dominus: occi-**

Amos 8.

det sol in meridie: & tenebrescere faciam terram in die luminis. &
conuertam festiuitates uestras in luctum: & omnia cantica uestra
in planctum. illum inquam locū exponens beatus Hieronymus li-
bro tertio suorum cōmentariō: in eundē prophetam: ait, Possu-
mus hūc locū & in domini intelligere passionē: quādo sol hora sex-
ta retraxit radios suos, & pendente in cruce dominū suū specta-
re non ausus est: quando tenebris cuncta cōplentibus: festiuitates
eorum & cantica, Vespasiano Titōq; superātibus, in plāctū luctū
q; mutata sunt, quādo lachrymæ & pœnitudinīs & cilicior: re-
pleta sunt omnia: & capita habuere caluitiū, quæ prius Nazare-
orū decorata casarie, comā domino nutriebant. Hæc ibi. Et con-
similē profus sententiā, ex ipso (ut crediderim) Hieronymo pau-
cis uerbis demutatis sumptā: habet glossa ordinaria, prædictū pro-
phetæ locū exponēs. Ex illo autē Hieronymi dicto nequaquā sub-
inferre quispiā posset: ipsum sensisse, tenebras illas tpe passiōis do-
mini exortas, solam occupasse Iudææ plagā, sed potius toto mūdo

Origenes

perceptas esse. quādoquidē & solē tum retraxisse radios suos & te-
nebras cuncta compleffe: in supra dictis uerbis perhibeat. De Ori-
gene uero, qui in homelia tricesima quinta super Matthæū diffu-
se hac de re disserit: dicendū est, eum poti⁹ id afferre de tenebris,
q; Iudææ regionem tantūmodo occupauerint: ut uia aperiat qua
calūniantibus ueritatē euangelicam fideles quoquo pacto respon-
deant, q; ut illud solide tenendū astruat, Quod autē tenebras illas
inficiatur deliquio solis inductas, putatq; aut nubiu crassæ inter-
uentu aut aëre in densitatē concreto obortas: eo ipso à sacrae lite-
ræ, sanctorumq; patrū procul abest sententiā. quādoquidē post
q; dixit Lucas in euangelio: dominicam describens passionē. Erat
autem fere hora sexta: & tenebræ factæ sunt in uniuersam terrā,
usq; in horā nonam, protinustanq; causam ante dictor: reddēs: sub-

Lucæ. 21

ne.

neſcit, & obſcuratus eſt ſol. Vbi in quibusdam codicibus ſuo tem-
pore ita cōtextā fuiſſe literā: tradit in prædicta homelia Origenes.
Et tenebræ factæ ſunt in uniuerſam terrā: deſiciēte ſole. quīs hāc
lectionē non uſque adeo probet: quod ſuæ ſententiæ nō omnino
quadret. Sed & beatus Dionyſius in utraq; epiſtola ante dicta, pla-
ne aſtruit illas tenebras, à ſolis defectiōe præter naturæ legem fa-
cta, ſubortas eſſe: declarans rationē & modū particularē, quo ea
eclipſis inchoata fuerit & perfecta. Cui tanq̄ oculato teſti credēdū
eſſe potius autumo, quā Origeni: qui in ſolitū illud mūdo non con-
tuitus eſt ſpectaculū. Auguſtinus itē libro tertio de ciuitate dei, ca-
pite decimoquinto de illa in paſſione domini obtenebratiōe ſola-
ri loquēs: ait. Quā ſolis obſcurationē nō ex canonico curſu ſiderū
accidiſſe: ſatis oſtendit, q̄ tunc erat paſcha ludæorū. Nā plena lu-
na: paſchæ ſolēnitas agitur. Regularis autē ſolis defectiō. nō niſi ſi
ne lunæ cōtigit. Hæc ille. In quibus uerbis inſinuat: illā ſolis obſcu-
rationē, ex eclipſi ſolari tū facta profectā eſſe. Porro quod ſubicit
Laurētius in præſenti obiectiōe, tenebras illas tpe paſſiōis Chriſti fa-
ctas, nō uideri p̄ uniuerſam oīno terrā fuiſſe expāſas: quā illi oſtē-
ti nec Latinus quiſpiā aut Græcus ſcriptor meminerit: paḡ ſolido ni-
titur argumēto. Tū q̄ Phlegon hiftoricus, exactiſſimus olympiadū
ſupputator: in decimoquarto operis illius libro, ita de illo tenebra-
rū portento ſcribit. Quarto autē anno ducentefimę ſecūde olym-
piadis magna & excellens inter omnes quæ ante eā acciderāt, de-
fectiō ſolis eſt facta. Dies hora ſexta ita in tenebroſam noctem eſt
uerſus: ut ſtellę in cælo uiſę ſint, terręq; motus in Bythinia, Nicenę
urbis multas edes ſubuerterit. Hæc ille. Is autē annus quartus ducē-
teſimę ſecūde olympiadis: fuit annus decimus octauus imperij Ty-
berij Cæſaris, quod quidē anno Chriſtus deus noſter crucē pro nobis
paſſus eſt. ut clare demōſtrat Eusebius in ſuo chronico. Tū etiā, q̄
ſacra diuinę ſcripturę hiftoria: nō indiget in ſui cōfirmationē ſuf-
fragio ſcriptorū ſeculariū. neq; ex eorū annalibus aut diarijs p̄det
ueritatis ſacrarū narrationū ſoliditas: ſed ex deo, ſynceriffimo toti
us ueritatis fonte. Non igitur firmitatē accipit aut robur hiftorica-
rum geſtarū in ſacris libris cōſcriptarū cōmemoratio, ab ethnicis au-
thorib; ut neq; ſol ſplēdorē precario mutuo à luna aut ſubrutilis
aſtris. Nempe quoniam nulli meminerunt antiqui rerum ſcri-

Auguſtinus

Phlegon

Tyberius
Cæſar

Iosuae 10.

4. Regū 20.

ptores, solē tēpore Iosue diūtius in suo cōstitisse gradu citra occasum, aut retrogressum esse solē decē lineis à sua statione, atq; diem longe productiorē solito reddidisse, tēpore Ezechiae regis Iudam: quid idcirco hæsitabimus in firma utriusq; harū narrationū ueritate, aut eā abnegabimus? Demum q; epistolā super eclipsi portēto sa solis ueluti Dionysii nomine confictā, irrideat Laurentius nos magnopere non mouet. Si em̄ de epistola loquatur, quae ab Athenis dicat esse missa à Dionysio, tēpore deliqui solaris illic cōsistēte, ad aliquē amicorū, defectionis illius explicatoria: admittim⁹ eā esse cōmētitā. Si uero uerba faciat Laurentius de epistola longo post tēpore super ea re conscripta: abnegamus esse fictitiā illā, & sub nomine Dionysii confictā, cū geminā ipse Dionysius cōscripserit epistolā: deliquiū illud solare cōmemorantē. Vnā quidē ad Polycarpū: ordine septimā, & alterā ad Apollopheanē: ordine undecimā, ut iā saepius ante dictū est.

¶ Aliarū adhuc rationum, quas aduersae partis defensores adducunt: dissolutio.

Cap. IX.

I.

Fferunt & aduersarij, qui opera, Dionysii nomine annotata existimant non esse cōscripta à Dionysio Areopagita: etiā alias ad suā sententiā corroborandā rationes quas & hic referre & diluere: uideat expediens. ¶ Erasmus quidem in suis annotationibus ante citatis circa decimū septimū caput actūū apostolorū: perhibet sibi non uideri, priscis illis tēporibus tantū fuisse caerimoniā, quā tū illoꝝ opēꝝ aut hor describit, in libro scilicet de ecclesiastica hierarchia, & his uerbis subinsinuat, authorē illū suo iudicio nō fuisse Dionysiu Areopagitā: sed alterū, quē uis tēpore posteriorē. Quod etiam subinsinuat in praefatione, paraphrasi suē in epistolas beati Pauli ad Corinthios praefixa his uerbis. Dionysius (inquit) qui in hierarchia secunda priscos ecclesiae ritus satis copiose describit: eruditus recentior quispiam fuisse uidetur: q̄ fuerit Areopagites ille, Pauli discipulus. Hæc ibi. ¶ Sed illi satisfaciendum est: potius oppositum debere ipsi uideri, quando quidē ab apostolis qui erant bases & columnæ ecclesiae statim post acceptas exuberanti infusione spiritus sancti primitias, instituta fuit & ordinata in suis gradibus & officijs ecclesiae caerimoniāq; & ritus sacri ab iisdem definiti, quibus